

Bencsik János

Maradjon örök emlékezetben

A honismeret-kutatás, a helytörténetírás, a néprajz, illetve az erre alapozott, s ebből a törekvésből fakadó kiadványok virágkorát éljük napjainkban. Mintegy válaszul az ezt megelőző, közel fél évszázadnyi időszakra, amelyben az államhatalom tiltása, cenzúrája szinte megbénította a hon- és szülőföld szeretetet tápláló szakirodalom születését.

Eközben olyan települések, s régiók, amelyek képesek lettek volna egy-egy kötetet összeállítani, megírtni, alig észrevehetően műhelyeket teremtettek. Utóbb azonban kialakult a település-monográfiák arculata. Bűvös szó a monográfia, amely nem mindig és mindenütt jelentette ugyanazt. Noha kétségtelen, hogy egy-egy kötet vastagsága és tartalma révén ígért is, riasztás is egyben. Ez mindig attól függött, hogy kit, milyen társadalmi csoportot, réteget céloztak meg a szerzők, illetve a szerkesztők. Tíz éve hangzott el egy tokaji konferencián egy jeles történész megfogalmazása, hogy a többszerzős település-monográfiák kora lejárt.

Hozzá kell tennünk, hogy ekkorra már megszülettek az e munkálatokban, törekvésekben élen járó város-történetek (Debrecen, Szeged stb.), kiváltképp az egykori „nagy hajdúvárosok” történetének ilyen közreadásai (Hajdúhadház, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Hajdúböszörmény, Hajdúszoboszló, Polgár, Vámospercs.)

Eközben számos variáns körül kristályosodtak ki a vélemények s az igények.

Mindegyik forma mellett és ellen szólnak érvek. Véleményem szerint talán a lexikonszerű szócikkeket felvonultató forma a legkezelhetőbb. Ez azonban csak olyan települések (mint pl. Sátoraljaújhely) esetében célravezető, ahol több száz szócikkben igazán tartalmas és gazdag múlt tárulhat eléink.

Ezzel szemben az olvasmányosság iránti igény hívta életre a lazább szerkezetű, a történelmi eseményeket folyamatukban megragadó, de színes részleteket is felvonultató „olvasókönyveket”, „falukönyveket”, „krónikákat”. Ezek, változatos tartalmukkal, kielégítik a szélesebb körű érdeklődők igényeit is. A honismereti kiadványok egyik sajátos műfajaként ismerkedhetünk meg a Laki-Lukács László és Varga Gábor által Maradjon örök emlékezetben címmel összeállított kötettel. A kiadói szándékról ekképpen vall Lak község polgármestere, Berzeviczi Zsolt: „Legyen e könyv emlék, egyben a jobb jövőbe vetett hitünk jelképe is, adjon mindannyiunknak erőt, kitartást ahhoz, hogy építhessünk egy szebb holnapot.”

A kiadvány kilenc fejezetében, mint oly sok magyar falu esetében, egy méltatlanul elfeledett, pusztulásra ítélt település közeli és távoli múlt-

ja bontakozik ki. Az egységes szerkezetű, tematikus részek (A laki temetőkert, A kendermagtól a hímes szőttesig, Áldott legyen emlékük: tanítók, papok) mellett másutt néprajzi adatokat találhatunk, ismét máshol költemények, színes történetek vonulnak fel. Legszívesebben innen venném a mű jellemzéseként, hogy „színes szőttes” e kötet, mégpedig Lak régi népéletének színes szőttese. Megragadóak az etnográfiai leírások, noha kétségtelen, hogy a néprajzi jellemzések a leglátványosabb, legimponálóbb szeletei a népéletnek.

Ilyenek a kenderfeldolgozás, az emberi élet fordulópontjai (születés, lakodalom, temetés), az esztendő néprajza, az ún. sátoros ünnepek szokásvilága stb. De olyan adalékokra is bukkanhatunk, mint a sírfeliratok vagy a locsolóversek.

E kis kötet kétségtelenül átmenti a

feledés világából az emlékezet számára mindazt, amit egy-egy kutató saját szakterületén fontosnak tartott a megörökítésre, nem egyszer olyan adatszilánkokat felszínre hozva, amelyek igazi csemegének számítanak. Ugyanakkor számomra zavaróan hatnak a településhez kötődő költők-írók művészi alkotásai, versei, mert így túl eklektikussá válik az egyébként sok munkával összeállított kötet. Felfogható persze mindez lojalpatrióták vallomásaként is a szülőfaluról, s ez az igazán méltánylandó gesztus nincs messze a kitűzött céltől. Egy kötetnyi vallomás tehát, melyet jól válogatott, kiváló minőségű archív fotók illusztrálnak.

(Laki-Lukács László – Varga Gábor: Maradjon örök emlékezetben, Lak, 2004)